

РОБОТА ДИТЯЧИХ ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х рр. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОШИЛОВГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ)

- ции. Из опыта американских корпораций. – М.: Экономика, 1990. – 204 с.
6. Фиткин Л., Петроян Д. Хозяйственный руководитель-менеджер // Проблемы теории и практики управления. – 1993. – №3. – С. 72 – 81.
7. Хортон Томас. Качества преуспевающего менеджера // Советская культура. – 1989. – № 3. – С. 39 – 45.
8. Якокка Л. IBM. Взгляд изнутри. Человек. Фирма. Маркетинг. – М.: Прогресс, 1990. – 278 с.
9. Якокка Л. Карьера менеджера. – М.: Прогресс, 1996. – 392 с.
10. Barry B.A. Motivating Students to Write: Implementing Creative Theory to Overcome the Habitual and Encourage Autotelic Flow // Paper presented at the Annual Meeting of the Conference on College Composition and Communication. – 1997. – 12 p.
11. Creativity through Analogy // Proceedings of the ADCIS International Conference. – 1989. – 513 p.
12. Freeman J. and others. Creativity – A Selective Review of Research. Research into Higher Education Monographs. – 1968. – 120 p.
13. Kollen P.P. Creativity and Critical Thinking // Paper presented at the Harvard International Conference on Thinking. – 1984. – 19 p.
14. Maxim G.W. Creative Development: Encouraging the Spirit of Wonder and Magic // Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. – 1980. – 28 p.
15. Myers R.E. Facing the Issues: Creative Strategies for Probing Critical Social Concerns. – 1994. – 452 p.
16. Roff G. Creativity in Crisis // Paper presented at the Rural Education Research Association Conference. – 1992. – 16 p.
17. Rosenfield S., Houtz J.C. Developmental Patterns in Problem Solving and Creative Thinking Abilities in Gifted Elementary School Children // Conference Paper. – 1977. – 27 p.
18. Simic M.R. and Others. The Curious Learner: Help Your Child Develop Academic and Creative Skills. The Successful Learner Series. – 1992. – 173 p.
19. Skipper C.E. A Study of the Development of Creative Abilities in Adolescence. – 1969. – 99 p.

Алла Гуцол, аспірант кафедри загальної педагогіки
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

РОБОТА ДИТЯЧИХ ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х рр. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОШИЛОВГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ)

У статті розглядається робота дитячих технічних станцій Ворошиловградщини у першій половині 1970-х років на прикладі Ворошиловградської обласної станції юних техніків.

Постановка проблеми. Серед соціальних інститутів виховання й розвитку покоління, що підрастає, важливе місце належить позашкільним закладам освіти. Вони є невід'ємною частиною мікросередовища, що сприяє реалізації індивідуальних психофізичних і соціальних потреб особистості, яка розвивається, розкриттю її творчого потенціалу. Позашкільні освітні установи допомагають виховати в дитині почуття патріотизму та відповідальності, розвивають творчі та комунікативні якості, вміння колективної роботи.

Виняткового значення виховні функції позашкільних закладів освіти набувають на сучасному етапі розвитку Української держави, коли все

більш розповсюдженими стають такі явища, як наркоманія, пияцтво, зростання кількості правопорушень серед дітей та підлітків. На наш погляд, одним із шляхів заповнення вільного часу школярів та відриву їх від пагубних впливів “вулиці” є необхідність відродження й збільшення кількості позашкільних установ, які б відігравали суттєву роль в інтелектуальному та моральному розвитку молоді, формуванні у неї фізичних і творчих здібностей. Сукупність усіх цих факторів і зумовлює актуальність обраної нами теми дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Серед праць, які присвячені виховній діяльності позашкільних

РОБОТА ДИТЯЧИХ ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х рр. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОШИЛІВГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ)

закладів освіти, потрібно особливо відзначити роботу Л. Балясної “Позашкільні заклади”. У цій книзі розглянуто історію становлення та розвитку позашкільних освітніх закладів, зміст та форми їх роботи, а також питання керівництва даними установами.

Деякі аспекти розвитку позашкільних освітніх установ представлені в роботах В. Береки [1], В. Бочарової та М. Плоткіна [2], Б. Вульфова та В. Семенова [4], Г. Калечіц та З. Кейліної [5], Б. Кобзаря [6].

Комплексу проблем, що стосуються технічної творчості та трудового виховання дітей і підлітків присвячені книги таких вчених, як В. Моляко [8], Ю. Столяров [9;10], А. Шибанов [3].

Особливо слід відзначити матеріали Державного архіву Луганської області як достовірне джерело з історії нашої проблеми.

Мета статті. Метою цієї статті є висвітлення маловивчених аспектів роботи позашкільних освітніх закладів науково-технічного спрямування, а саме Ворошиловградської обласної станції юних техніків, з метою подальшого використання здобутого досвіду на практиці.

Виклад основного матеріалу. 70-ті роки XX століття позначені в СРСР масовою електронізацією та комплексною автоматизацією у промисловості та сільському господарстві. Через це у Ворошиловградській області зростала необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів, які б принципово відрізнялися від тих, що були раніше. Підприємствам потрібні були люди, які могли б працювати з новими апаратами та механізмами, що тільки-но увійшли в обіг. Тому технічне, трудове та профорієнтаційне виховання в цей час було спрямоване на те, щоб популяризувати саме ті професії, які були потрібні державі.

Важливим знаряддям виконання такої державної політики були дитячі технічні станції. Провідною установою даного спрямування у Ворошиловградській області була обласна станція юних техніків, якою керував А. Чередниченко. Основною метою її роботи було методичне та практичне сприяння школам, профспілковим організаціям, позашкільним закладам в організації позаурочної роботи з дитячої технічної творчості, а також підготовка учнів до активної трудової та суспільної діяльності, до свідомого вибору професії. Обласна технічна станція проводила роботу з розвитку раціоналізаторських та конструкторських здібностей школярів, стимулювання росту досягнень учнів, виховання у дітей любові та інтересу до науки та техніки, залучення їх до суспільно корисної праці. СЮТ (станція юних техніків) міста Ворошиловград готувала також

інструкторів-суспільників для керівництва шкільними гуртками, гуртками дитячих секторів профспілкових клубів, літніх оздоровчих таборів та дитячих кімнат при будинкоуправліннях [14, 12].

Цей позашкільний заклад був координатором роботи всіх станцій та гуртків юних техніків міст та сіл Ворошиловградщини, тому виконував велику інструктивно-методичну роботу. Він систематично розробляв, видавав, розповсюджував розробки, посібники, рекомендації з організації роботи технічних гуртків, оформлення методичних куточків, методкабінетів, лабораторій. Наприклад, у 1975 році методичний кабінет Ворошиловградської обласної станції юних техніків підготував та видав друком матеріали: креслення та опис створення моделі річкової баржі, методичні рекомендації “На допомогу керівникам гуртків картингістів”, методичні рекомендації з виготовлення кімнатних авіамоделей, узагальнення роботи радіоконструкторського гуртка [14, 9].

Потрібно ще раз підкреслити, що одним із основних завдань Ворошиловградської станції юних техніків було надання методичної допомоги позашкільним закладам освіти технічного спрямування міст та сіл області. З метою підвищення кваліфікації голів технічних гуртків шкіл та позашкільних закладів методистами Ворошиловградської станції юних техніків В. Науменко, Ж. Ходариною, В. Ліхачевим, А. Шевчуком, Н. Чепрасовим надавалися письмові та усні консультації, проводилися семінари-практикуми. Наприклад, за період 1970 – 1971 навчального року обласною технічною станцією було надано більш ніж 700 консультацій з різноманітних питань роботи гуртків, діяльності об’єднань юних любителів науки і техніки, організації та проведення масових заходів. Таким чином, методичну допомогу отримали 374 керівники гуртків та 141 викладач [13, 3]. У 1975 році було проведено 14 теоретико-практичних занять обласного масштабу, з кількістю учасників більше 300 осіб, і 32 міського масштабу, в них взяли участь близько 1000 вихователів [14, 8].

Проаналізувавши контингент педагогічного колективу обласної станції юних техніків, можна зробити висновок, що її кадровий склад відзначався високим освітнім рівнем. Із п’ятнадцяти керівників гуртків 8 мали вищу та незакінчену вищу освіту, а шість – середню та середньо-спеціальну, що для того часу було досить високим показником. Більша частина педагогів працювали паралельно ще або у школах, або на підприємствах. У Ворошиловградській області штатними працівниками дитячих технічних

РОБОТА ДИТЯЧИХ ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х рр. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОШИЛОВАГРДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ)

станцій були 29 осіб, а сумісниками – 74, з них на обласній станції працювало 6 та 9 осіб. Необхідно сказати, що така кількість працівників позашкільних закладів технічного спрямування була недостатньою для такої великої за площею та кількістю населення області. За досвідом роботи працівники також дуже різнилися між собою. Керівників гуртків, які практикували більше п'яти років було сім, а тих, що менше п'яти років – вісім [14, 5 – 7; 15, 1].

Організаційно-масова робота проводилася на досить високому рівні. З метою пропаганди науково-технічних знань, а також для стимулювання зростання майстерності учнів проводилися лекції, доповіді, вечори техніки, демонстрація художніх, науково-популярних та навчальних фільмів, технічні вікторини, зустрічі з вченими, винахідниками, раціоналізаторами, публікувалися різноманітні матеріали в пресі. За сприяння органів народної освіти організовувалися обласні змагання школярів зі швидкісної збірки радіосхем, з радіоспорту, трасових автомоделей, із судомоделювання, картингу та багато інших [12, 11; 16, 4]. Обласна станція юних техніків велику увагу приділяла змаганням зі спортивно-технічного моделювання серед молодших школярів, бо саме в ході цих протиставлень діти набували теоретичного та практичного досвіду та у майбутньому ставали гідною зміною гуртківцям-старшокласникам.

Необхідно зауважити, що у першій половині 1970-х років робота станцій юних техніків значно урізноманітнювалася, а кількість гуртків та чисельність дітей, які у них займалися, суттєво зросли порівняно з попередніми роками. Наприклад, на обласній Ворошиловградській технічній станції працювали гуртки радіоелектроніки, морського моделізму, автоматики, фотолюбителів, кінолюбителів (кінодемонстратори та кінозімальники), кібернетиків, мото-гуртки, технічного моделювання (технічна творчість для молодших школярів), автомоделізму, авіамоделізму, конструювання, судомоделізму, картингу та ін. На період 1974 – 1975 навчального року у Ворошиловградській області технічними гуртками було охоплено більше 21 тисячі учнів [14, 13]. Цим фактом можна підтвердити думку, що технічна творчість у 70-х роках XX століття набула ще більшої популярності.

Особливу увагу позашкільні заклади технічного спрямування почали приділяти експериментальним роботам та освоєнню нових процесів виробництва, а також використанню у гуртковій роботі деяких методів обробки матеріалів, наближених до виробничих. Плани роботи багатьох

конструкторських груп гуртків повинні були відображати раціоналізаторську та дослідницьку діяльність, спрямовану на створення модернізованих та нових схем і приладів [11, 9]. У зв'язку з такими завданнями перед юними техніками і керівниками гуртків були поставлені різноманітні завдання. Наприклад, освоїти нові технологічні процеси набірних корпусів судомоделей, виготовити експериментальну модель вертольота. Завдяки цьому учні могли спробувати себе у багатьох видах діяльності, “приміряти” на себе певні професії. Це був етап профорієнтації, що в майбутньому приводив до виваженого прийняття рішення школярами працювати у тій чи іншій галузі виробництва.

Зв'язок гуртків із конструкторськими бюро, бюро раціоналізації та винахідництва, а також із науково-технічними товариствами заводів, фабрик, будівництв, колгоспів і радгоспів та бесіди учнів зі спеціалістами промислових підприємств сприяли підвищенню ефективності творчої технічної самодіяльності дітей та підлітків.

На початку 1970-х років обласною станцією юних техніків було взято курс на конструювання та виготовлення загальнокорисних моделей, які практично можна було б використовувати в житті. Насамперед автоматизація та механізація стосувалася школи. У масовому обсязі йшло конструювання шкільних дзвоників-автоматів, навчальних верстатів з програмним управлінням.

Для становлення та затвердження колективів юних техніків дуже важливе значення мав їх зв'язок із новаторами виробництва. Традиція співробітництва із працівниками підприємств взяла свій початок ще у 1960-х роках та продовжила своє існування і в 1970-х [10, 119 – 123]. Особливого значення це набувало у такому промисловому регіоні, як Донбас.

Багато технічних гуртків очолювалися працівниками заводів та фабрик, у багатьох випадках передовиками праці. Часто керівники гуртків організовували екскурсії на підприємства, де працювали, знайомили дітей зі своїми колективами. Дана співпраця давала школярам можливість бачити не тільки робочі успіхи працівників, а й людські стосунки, взаємовідносини у колективі.

Як зазначає М. Кузнєцова, “спостерігаючи за роботою виробничого колективу, учні у досвідчених вихователів переконуються, що відносини, які перед ними демонструються, досягнення у праці, ставлення до свого обов'язку та інше є дійсно традиціями, які стали звичайними вимогами колективу. Вони бачать, що ці норми суспільно-виробничої діяльності перевірені та схвалені колективом дорослих та досвідчених людей, і, звісно, що учні прагнуть їх наслідувати” [7, 16].

РОБОТА ДИТЯЧИХ ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 70-Х рр. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОШИЛІВГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СТАНЦІЇ ЮНИХ ТЕХНІКІВ)

Велика кількість керівників гуртків, прагнучи виховати в дітях доброту, взаємоповагу, колективізм, відданість справі та людям, які поряд, нерідко звертали увагу учнів на тих працівників виробничого колективу, яким ці риси були притаманні. Виховання дітей у такий спосіб приводило до формування певних традицій всередині колективів гуртків. Діти осмислювали досвід, вчинки, взаємовідносини старших та переносили їх на своє життя. Але траплялися й інциденти, які не могли послужити гарним прикладом для підростаючого покоління. Такі випадки також були виховними. Керівники гуртків підкреслювали для дітей ті негативні моменти, які мали місце та наголошували на тому, що це не гарно і так вчиняти не слід, а потім разом із дітьми розглядали інші, більш прийнятні виходи із ситуації, що склалася.

Висновки. Таким чином, позашкільні освітні заклади технічного спрямування відігравали важливу роль у становленні молоді особистості. Вони були не тільки засобом виховання у школярах активної життєвої позиції, розвитку творчості, а й інструментом, за допомогою якого державою здійснювалася профорієнтація, а також формування людини, готової до праці та суспільного життя.

Дитячі технічні станції взагалі, та Ворошиловградська обласна станція юних техніків зокрема, виконували широке коло обов'язків, одним з найголовніших в яких була інструктивно-методична робота. Вона здійснювалася різноманітними способами, такими, як усні та письмові консультації, проведення семінарів та практичних занять, випуск великої кількості методичної літератури, і сприяла підвищенню кваліфікованості педагогічного складу як позашкільних установ, так і шкіл.

Велику увагу обласна технічна станція Ворошиловграда приділяла організаційно-масовій роботі, яка була дуже цікавою, різноманітною та могла задовольнити потреби навіть найвибагливіших учнів як молодших, так і старших класів. У першій половині 70-х років XX століття кількість гуртків у СЮТ суттєво збільшилася, а зміст їх роботи визначався тими прикладними та практичними завданнями, які ставила перед позашкільними закладами держава.

Зазначимо, що дитячі технічні станції та гуртки, у першій половині 70-х років, у тому числі й Ворошиловградська обласна станція юних техніків, були саме тими установами, які виховували дітей у кращих традиціях радянського суспільства, допомагали школярам задовольнити пізнавальний інтерес, сприяли розвитку природ-

них задатків та здібностей, були важливим етапом у визначенні молоддю своєї подальшої професії, що було однією з перших ланок у підготовці кадрів для заводів, фабрик та інших промислових підприємств.

Тема розвитку позашкільних освітніх закладів технічного спрямування на Донбасі має ще велику кількість білих плям, таких як, вивчення матеріально-технічних ресурсів цих установ, форм і методів їх роботи, що й буде становити перспективу наших подальших досліджень.

1. Берека В.Є. Соціально-педагогічні основи розвитку позашкільної освіти в Україні 1957-2000: Автореф.дисс...канд.пед.наук (13.00.01). – К., 2001. – 20 с.

2. Бочарова В.Г., Плоткин М.М. Школьник в микрорайоне. – М.: Знание, 1986. – 80 с.

3. Воспитание школьников в труде /под-ред. Шибанова А.А. – М.: Педагогика, 1976. – 106 с.

4. Вульф В.Б., Семенов В.Д. Школа и социальная среда: взаимодействие. – М.: Знание, 1981. – 96 с.

5. Калечиц Т.Н., Кейліна З.А. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися. – М.: Просвещение, 1980. – 107 с.

6. Кобзар Б.С. Позакласна та позашкільна виховна робота. – К.: Знання, 1973. – 48 с.

7. Кузнєцова М.А. Воспитательная работа классного руководителя на традициях общественно-производственной деятельности трудящихся. – // Тезисы докладов совместной итоговой научной конференции кафедры педагогики с учителями школ Луганска за 1964 год. – Луганск, 1965. – С. 16 – 19.

8. Моляко В.А. Техническое творчество и трудовое воспитание. – М.: Знание, 1985. – 80 с.

9. Столяров Ю.С. Техническое творчество школьников: вопросы теории и организации образования и воспитания. – М.: Педагогика, 1984. – 160 с.

10. Столяров Ю.С. Развитие технического творчества школьников: опыт и перспективы. – М.: Педагогика, 1983. – 177 с.

11. ДАЛО ф.2825, оп.1,спр.19.

12. ДАЛО ф.2825, оп.1, спр.38.

13. ДАЛО ф.2825, оп.1, спр.40.

14. ДАЛО ф.2825, оп.1, спр.71.

15. ДАЛО ф.2825, оп.1, спр.73.

16. ДАЛО ф.2825, оп.1, спр.87.

